

ODGOĐENI PRVAŠIĆI (2)

Objavljeno 12/09/2024

Tekst: Vlasta Vančina

Foto: Vlasta Vančina

Seriju tekstova o razlozima odgode upisa rekordnog broja djece u prvi razred osnovnih škola otvorili smo razmatranjima o značaju psiho-fizičkog razvoja najmlađih. Osobito smo istaknuli značaj kretanja za ravnomjeran rast i razvoj djece, a sada ćemo se osvrnuti na prirodni biološki potencijal i utjecaj okoline.

Odgoda upisa prvašića u pojedinim je županijama, primjerice Splitsko-dalmatinskoj, u ozbiljnom uzletu – 2021. godine bilo je 289 odgoda, prije dvije godine 466, a lani rekordnih 514 djece. U Zagrebu je posljednjih godina za oko 900 djece odgođen polazak u školu. Mnoga od te djece imaju ADHD, autizam, disleksiju, disgrafiju, razne logopedске poremećaje...

Biološki potencijal djeteta

Dijete se psihički razvija u okviru svojih bioloških karakteristika i utjecaja okoline u kojoj živi. Biološke karakteristike su prirodni bio-potencijal djeteta, fizički razvoj i energija rasta.

Prirodni bio-potencijal je kod sve djece više-manje izjednačen, izuzev u slučaju nekih nasljednih bolesti ili ozljeda prilikom poroda. U prvoj godini života dijete jako napreduje. Ali svako je dijete različito i ima vlastiti tempo razvoja pa roditelje/skrbnike ne trebaju strašiti razlike u visini, težini, spretnosti ili znanju nekih vještina,...

Struka je provela brojna istraživanja, pa su čak snimani i dokumentarni filmovi npr. BBC, o tome da kad bi se ljudi razvijali od kraja mladenačke dobi kao u prvoj godini života prosječno bismo bili visoki najmanje tri metra i s iskorištenosti mogućnosti mozga do sada neslučenih razmjera.

Drugi značajan biološki faktor je fizički razvoj. A fizički razvoj najuže je povezan sa psihičkim razvojem. Aktivnost djeteta, prilagodljivost, intenzitet reakcije na podražaje, osjetljivost itd. iznimno su bitni za razvoj mozga. Organski sustav čije je biološko dozrijevanje najtješnje povezano sa psihičkim razvojem jest središnji živčani sustav. Na njemu je odgovornost za primanje, preradu i stvaranje podražaja što je pak osnova za stvaranje čovjekove svijesti, njegove intelektualne i emocionalne aktivnosti.

Mozak, naglašavaju stručnjaci, iako je obujmom veliki, još je nerazvijen ali se vrlo intenzivno razvija i već u prvoj godini završava polovicu cjelokupnog postnatalnog razvoja. Smatra se da, iako ljudski mozak raste do 20.-tih i 30.-tih, svoj vrhunac razvoja doseže u razdoblju adolescencije s 15 do 16 godina.

Životna energija

Kao treći biološki faktor psihičkog razvoja navodi se energija rasta i razvoja, tzv. životna energija djeteta. Ona se, s jedne strane, troši za djetetov rast i fiziološke funkcije potrebne za održavanje i obnavljanje života a s druge se rabe za mentalne i fizičke aktivnosti nužne za život pojedinca ili vrste. Velik dio životne energije omogućava djetetu da postane društveno biće sposobno za odnose s ljudima. Već od najranijih dana iskazuje ugodu (kada su zadovoljene njegove osnovne potrebe) ili bijes i ljutnju ako je gladno, žedno, osjeća bol,... „Kako razvoj djeteta napreduje, njegova se energija ne izražava samo kao reakcija na osnovne potrebe, već se usmjerava na mentalne aktivnosti. Ta se pozitivna energija pretvara u psihičku energiju djeteta i služi za uspostavljanje odnosa s okolinom – u zapažanje, pamćenje i otkrivanje novog i nepoznatog.”, podučavaju nas stručnjaci.

A koji su ključni uvjeti za zdrav psihosocijalni rast i razvoj mozga, navela je neurologinja Sonja Radović: “Prvo, to je kvalitetna interakcija s odraslima, prvenstveno s majkom. To stvara osjećaj privrženosti, sigurnosti i povjerenja prema drugima. Drugo, ne zanemarite dodir. On je zaista faktor razvoja kod male djece. Osim što dodirom možemo izraziti njegu, toplinu i ljubav, on ima i terapijski učinak. Pomaže boljem rastu i razvoju, pravilnijem disanju i radu srca te poboljšava imunološki sustav i smanjuje razine hormona stresa”, kaže neurologinja Radović.

Ne smijemo zaboraviti ni komunikaciju djeteta s odraslima, muziku, sport i čitanje, kao i igru. Dijete upravo kroz igru najbolje uči i upoznaje svoju okolinu, jer ne samo što uči nego se i zabavlja, surađuje s drugima te prihvaća korisna znanja i vještine. Cjelokupna djetetova životna energija

varira ovisno o fiziološkim funkcijama u različitim razvojnim fazama, o eventualnim bolestima, ... ali je njena količina ograničena. Ako djeca troše veliki dio psihičke energije na rješavanje sukoba s okolinom, onda ju ne mogu iskoristiti za svoj pozitivni napredak pa se kod njih bilježe neuspjesi u npr. školi iako je riječ o normalno intelektualno razvijenim osobama.

Odnos roditelja/skrbnika i djece

Mnoga istraživanja naglašavaju važnost komunikacije između roditelja/skrbnika i djece za intelektualni, emocionalni i moralni razvitak djece. Dok se majke zaštitnički ponašaju i skrbe za zadovoljavanje osnovnih dječjih nagona, očevi su, uglavnom, skloniji igrama. Takvima odnosima roditelji i njegovatelji postavljaju pozornicu za djetetov budući društveni razvitak.

Samo dijete koje je okruženo ljubavlju, sigurnošću i roditeljskom/skrbničkom brigom izbjeći će da mu se u mozgu ne razvije obilje sinapsi zbog čega bi im mozak mogao biti znatno drugačiji od mozgova djece koja rastu u osjećajno bogatom okruženju. No, kako bi zasad odgođeni prvašići razvili svoje vještine valja poticati svijest njihovih roditelja, učitelja i opće javnosti da su i oni bogatstvo i radost našeg društva. Jer društvo ne može biti sretno i prosperitetno ako svi, pa i njegovi najnježniji članovi, ne budu imali poticajno okruženje za napredak.

** Članak je drugi dio autorske teme "Odgođeni prvašići". Objavljuje se u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije.*